

ACC. N:R. 1907

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: *SKÅNE*

Upptecknat av: *Albert Nilsson*

Härad: *Frosta*

Adress: *Lund*

Socken: *Bosjökloster*

Berättat av: *Magn Nilsson*

Uppteckningsår: _____

Född år _____ i *Stenstorp*

Uppteckningen rör _____

Regist. I

Skriv endast på denna sida!

83 sid

Magnus Nilsson .

Stanstorp, Bosjöklosters s=n.

Magnus Nilsson är förr i Fogdarp i januari
1859, och har sedan han var två år vistats i Stanstorp.
där han så småningom åvertagit en liten gård efter sin
fader, och som han nu lämnat till sin son, Nils Magnusson.
Han har deltagit i de flesta på en gammeldags bond-
gård förekommande göromålen och har ett ovanligt klart
minne för gamla seder och trosföreställningar.:

Numera bor han på sin gamla gård som undan-
tagsgubbe.

Register:

Badning.
Barfota -springning.
Bastrep.
Begravning.
Begravning--inte titta i graven.
Begravningsbår.
Blindbock.
Bröllop.
Byahornet i Nyby.
Lägga sig i dagsljus.
Djurens trivsel.
Drömmar och tydor.
Döda bota sjukdomar.
Elddon.
Fallandesot.
Förgörning och dess botande.
Förgörning.
Första sommardagen och först a vinterdagen.
Gräshösten.
Göken.
Gärdesgårdar.
Ta haren.
Höst.
Julaskämt.
Julaknuda.
Halmgubbe vid julen.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32

Julafton, julljusen.	33
Julafton .	34
Julris.	35
Klinehusets byggande med klinegille och	36-
resegille.	42
Kors över dörrarna.	43
Lövhösten.	44
Maj.	46
Majsjungningen.	47
Merafton.	48
Dans och vaka .	49
Midsommar.	50
Mjölkahare.	51
Ormar.	52
Påskaris.	53
Påskadagsmorgon.	54
Resegille.	55
Resor till staden.	56
Sivinter och framtid.	58
Självspillingar.	59
Sjukdomar botas med kyrkobly.	61
Tro och sed vid slakt.	62-67
Staffan.	68
Stål till skydd.	69
Svedje - och hackebruk.	70
Såkaka.	72
Såkaka.	73
Torvskärning.	74-75
Trädans bearbetning.	76
Tydor.	77

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Vaktepågar.	78
Valborgmässoafton och första maj.	79
Valborgsbål.	80
Vigda vid träd.	81
Åldenmansgille.	82
Årsmål.	83

Midsommar.
BB-----

Badning

Man fick inte bada om midsommar, ty då kunde man
få sjukdomar. Sjukdomarna blåste på dom. Det var gästar, som
höll till i vattnet.

1907

2. 2.

Slåne
Frosta lnd.
Bosjöslöster

Berättat av Magn. Nilsson

Springa barfota.

Det var alltid en bestämd dag, som man
fick börja att springa barfota, men jag kan inte
minnas vilken det var.

Bastrep-

Även i trakten av Stanstorp brukade man i gammal
tid göra rep av lindbast, men då det var ganska ont om
lind gjorde man inte mer än som gick åt till gårdarnas eget
behov.

Begravning.

Begravning.

Man drödde kanske gravis
på vägen, där en riklig chattr passer, om
man ville hedra den döde. Utan grän-
sins hade man ofta kors av blommor.

Vid begravning.:

Dan, vars moder hade botat honom eller henne
mot fallandésot fick framförallt inte titta i graven,
då modern dog och skulle begravas, ty då fick man
sjukdomen tillbaka. Därför brukade modern alltid innan
hon dog tala om, om hon hade botat några av sina barn
och att de inte fick följa henne till graven.

En son å en av granngårdarna hade inte fått
veta, att hans moder hade botat honom, och han följde
naturligtvis sin moder till graven och tittade ned i
den och han blev också sjuk på nytt, och han kunde
int bli frisk på något sätt.

Då lånade han jord på sin moders grav ,för att bota
sig med den ,men han glömde ,att han då inte på
några villkor fick tala om det för någon människa.
Han kom hit till mej på kvällen ,då han hade varit på
kyrkogården och lånat jord och då talade han om det
för mig,och då gjorde det ju ingen nytta alls.

Begärningsbår o. bärning av bår

Begärningsbår

Men bår alltid bärman fin
i tiden. Det fanns i byarna en stadsmålad
bår, som man använde alltid. Från
Stenboorp till Borjöhösten var man vanl.
3 bärslag med 4 bärare i varje. Man
har så, att bärrens stängen vilade på
Karlarnas axlar. Inga prosteres fanns
som yngre fin likad.

1907

8. 8

Blindbock.

Man hade ett ganska lustigt sätt att leka blindbock på i trakten av Stanstorp, då ungdomen samlades ute i det fria på sommarkvällarna. Man hängde opp en lerkruka mellan ett par träd. Sedan band man för ögonen på en av de närvarande ^{sedan} så att han fick se var krukan hängde och sen ledde man bort honom en bit sedan man hade bundit för riktigt säkert. Blindbocken fick sedan bäst han kunde leta rätt på krukan och smälla till den med sin käpp, om han kunde. Det var naturligtvis lustigt att se, när han gick försiktigt och beräknande och sedan ide allra flesta fall slog ett jätteslag rakt ut i tomma luften.

Bröllop.

Vid bröllop brukade man sira stänger med grönt,
bapper och dvliktäreport brukade man däremot mest då
man ville hylla en ny husbonde . å denne flyttade
till sin nya gård

Byahornet i Nyby.

Även i Nyby hade man åldermanssystem med bya horn. När sedan åldermanssystemet upphörde tog byahornet också slut på ett ganska lustigt sätt. Hornet var ju gemensam egendom och för att var och en skulle få sin del av hornet tog man helt enkelt och lät göra snusdosor av det, så att varje boude i byalaget fick sin snusdosa.

Seane . Dasjokloster
Fjärsta
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

uppt. Albert Nilsson
berätt. Magn Nilsson född i Stansborg // 11
1907

Lägga sig i dagsljus,

Den tredje torsda'n i Tor skulle man lägga
sig i dagsljus, och den kvällen fick man inte tända
ljus i gården, men sen efteråt kunde man få ha tänt
så mycket man ville, Man hade versen:

^A
"Första torsda'n i Tor
träder tranan på skånsker jor',
den andra träder hon i gröna änga',
och den tredje går vi i dagsljus i sänga'."

inte slå djuren

Man fick aldrig slå djuren med käppar, som man skalade käppar.
hade skalat barken av ? Det skulle inte vara bra för
djuren. Sagesmannen trodde, att detta bruk härledde sig
från det ställe i bibeln, där det talas om, att Jakob skalade
kämpar och lade i vattenhoarna till kreaturen, för att de
skulle bli brokiga.

Om man drömde, att man var på ett ställe och
åt till bords, betydde det dödsfall inom årets slut
i familjen.

Drömmar och

tydor.

Den döde får bota

sjukdomar.

Hudsjukdomar, skabb och dylikt brukade man bota genom att man lät den döde taga på den sjuka kroppsdelan och sedan skulle han ta sjukdomen med sig i graven

Det hände ofta, då någon hade dött på ett ställe, att det kom andra människor dit, som hade sådana åkommor, för att den döde skulle ta på dem och på detta sätt bota dem.

Elldon.

Magnus Nilsson minns, när
man använde flinta på stål för att slå eld med.
Man hade det hela i en låda, där det fanns
ett stöms rum för flintan och stålet och ett
mindre för fjörket. Fjörket var som man
troj är bokstäm, gjutna järnen, som hade
blivit såd man kallar "pröcket". Man var
mycket sparsam med fjörket och därför hade
man svard, som man hällde på, så det
brände glida i fjörket. Svarden brände så
tätt som fjörket släktas joner.

Utländ gjorde man inte gjut

16 16
opp eld utan om man kom ut en morgon
och sig ut det röke hos någon av grannarna,
så sprang man dit och tänkte eld i en
härde och var hem dit och tänkte så opp
hemma. Det var mycket vanligt, när grannarna
lägo närm så när till intill varandra
"att gå de nabons å låna varma."

Mot fallandsot.

För att bota fallandesot skulle man ta
eller rättare låna jord från en grav på kyrkogården,
ty man skulle alltid högtidligt och allvarligt lova
att bära hem det igen. Man skulle taga det sedan solen
gätt upp och man skulle vara alldeles tyst, då man
gjorde det. Sedan gick man hem och öste lite vatten
på jorden och gav sedan den sjuke detta att dricka.

Förgörning och

Det hände ibland, att man fick kärnan förgjord, så dess bötande.
att man inte kunde få smör, då man kännade. Då skulle man
gå ut i skogen och leta opp s.k. flygrönn och sen skulle
man borra hål i kärnan och slå pluggar av flygrönn i dem
så skulle det bota mot förgörningen.

Förgörning.

Mot förgörning av ett gevär skulle man ta en
orm och låta den krypa in i bössmynningen och sedan skulle
man skjuta ut den så skulle det hjälpa.

Utskrift.

ACC. N:R. 1907:20

Landskap: Skåne Upptecknat av: Albert Nilsson
Härad: Frosta Adress: Lund
Socken: Bosjökloster Berättat av: Magn. Nilsson
Uppteckningsår: Född år i Stanstorp

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Första sommardagen och första vinterdagen.

Första sommardagen tog, då den kom och det var ingen särskild,
men den första vinterdagen sade man alltid att midsommardagen var,
ty då vände året åt de kortare dagarna.

Skriv endast på denna sida!

Lüne
Fosta
Bosjölsten

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1907

20

20

Första sommardagen tog ,då den kom och det
var ingen särskild ,men den första vinterdagen sade
man alltid att midsommardagen var,ty då vände året
åt de kortare dagarna.

Första sommardagen
och första vinter-
dagen.

Gräshösten.

Gräshösten skulle alltid börjas de 7 sovares dag,
den 27 juli. Man brukade säga "Gräshösten" skall börjas i
ängen de 7 sovares dag."

Göken.

Man skall inte härma göken, ty då blir hanhes.

Skane

Frosta

Borgskloster

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1907

Höf. M. Nilsson

Bor. 90 År
Stauröps

23

23.

Gärdesgårdarna

Sädesgårdar.

7 Ständorstrakten brukade
man alla mest med Stengärdesgårdar
enär trakten är rik på sten. Vland var
dessa blidda över med enesis. "Engjäre"
var även gamla mycket i bruk. De bestodo
av en, som lätis nedigen bottan
mellan stövar med limgliza mollarum.
Dessa mätte tillres noja värje är, innan
kreaturen släpptes, och vanligen mätte
ett nytt lages med en laggas på.
Det var ett dygt arbete, innan djuren
fick släppas i utmarkerna att "lägga

gåse "örnallt."

Man har ären brukat något
s.k. "flätegårde" med algerens till
flätning, men den var dålig och gick
fört sönder. Öppre vid Örnys använde
man kind till att fläta med och det
har betydligt segare och bättre.

Slut . Ta hämn .

Ta hämn

När man hade en liten bit
kvar på en älsk gäldde det, vem som
frist skulle komma att hugga det sist.
Då sade man alltid: "Nu är det hämn vi
har igen."

Slut.

Slut

När man gick och högg såd på de stora gårdarna 7. cl. på Bosjökloster gick det alltid en gärdsläng för och sen gick vi i en lång rad efter. Om det då var en som var illa omtyckt, som ledde, brukade de andra ha en seg förbi honom inne i åkern och lämna hans "hår". Men när man väl kommit förbi honom gick man ut till kanten igen och så var det som stod han där och hade ingenting att säga. Men det var inte vem som ledde som kunde "hagga ut" när.

Höst.

En ovanligt dämig, då
man hörlade och gick i rad var att
man försökte haaga Liebenden av för
varandra med spulken av hien. Men det
mätte berättas på millimeter, så att
hagget var tryg Liebendes, som oändligt
var vidjor. Sen någon hade fått sitt
Lieband anhängt, stod han som en
Jönne för alla de andra.

Flörl. Sista kårönn

Sista kårönn

Sista kårönn skulle man väsa
in. Den fick inte följa med i lasset. Jag
tror, att man gav den åt kreaturen för att
de skulle vara fiska.

Hörs. Siame, Thykas

Siame Thykas

Siame skall aldrig gå ostucken
ur ängen. Detta var ett lagbad för varje
bofstad. Men stök alltid siame, då
man gick från åken, var det var krall
eller annars. Om man inte stök siame,
kunde det hända, att trollen kunde få
makt med deiten.

Jul. , jularkämt, julgävos

Jularkämt

Man brukade taga
alla barnen av en gräsfot och låta
dem i ett papper och sedan smyga sig
in till grannens och lägga det på bordet.
Kunde den, som lågt den sedan smita,
utan att bli fasttagen, så var allt bra, men
om han blev fasttagen skulle han få en sup
för varje ben i gräsfoten. Jag minns
en, som blev fasttagen, men han kunde
inte få alla suparna. Han gick till
sist för att han skulle slippe.

Bryllofs, Sk.

1907

31 31

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIVJula, julabunda

Julabunda

Om Krist, då jula var
det brukade man springa omkring
och stänga in en s.k. "julabunda" till
gämnarna. Man svepte en redlimmat
i ett papper och sen gjallde det att
smita den in om dören med en väldig
feter och sen smita sin väg.

Zuben. Halmgabbar

Halmgabbar

En halmgabbe bländes ut
 av drängarna och den dälldes framför dörren^p
 till pipelkammaren. När den sjögan dog
 rym på marken och skulle gå, såmlade
 den på henne då hon öppnade fönstret.

Julaften: Julljusen,

Julaften fick man absolut inte släcka julljusen,

ty det betydde olycka, om man släckte dem.

Julafton.

Om julaftonen skulle man aldrig ta maten av bordet

Den skulle stå kvar hela natten till husets goda vättar,

och på sina ställen brukade man också sätta ut mat till

tomten i stallen.

Julris.

Om julen brukade man binda ihop en del vanliga ris
och sätta under bjälkarna i taket? Julgranen har varit
en mycket sen företeelse och i trakten av Stanstorp
minns manden inte tidigare än 1335.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1907

136
36

B Y G G N I N G A V K L I N E H U S M E D K L I N E G I L L E

O C H R E S E G I L L E .

Byggning av ett "klinehus".

På man skulle uppföra ett klinehus skulle först allt träverket göras i ordning, och tak och gavlar skulle vara färdiga innan man kunde börja med kliningen av väggar. Ramverket gjordes av eketimmer. Mellan löshulten skulle "Astagar" insättas och till dem skulle man göra borrhål upptill i löshulten och långslöpande springor nedtill. Sedan kilades stagarna in. Taket läktades med läkt av ale eller fur och man täckte med halm. Ibland köpte man furuläkt av smålänningar, som brukade åka ned åt bygden. Dessa läkt hade smålänningarna eller göingarna, som det

ibland var, i buntor på tio och tio, sammanhållna genom att man borrar ett hål i ändan på varje läkt och sedan slagit en pinne igenom det. De olika läktena sattes ihop med tränaglar, ty spik var en så gott som okänd vara.

Gavlarna gjordes ofta av ene. man satte in stagar på samma sätt som i väggarna, och mellan stagarna flätades ene så tätt som man kunde.

Inte förrän tak och väggar voro färdiga kunde man börja med kliningen av väggarna. Leran, som man behövde tog man vanligen på den egna planen. Vid lertaget tog man så upp en stor mängd, som man breddade ut till en halv alns tjocklek och lät sedan en häst gå omkring och Måltåden. Eller också kunde man köra hem leran på gåedsplanen och älta den där.

När hästen hade gått omkring en sfund lade man halm i för att leran skulle hänga bättre ihop. Sedan var leran färdig att användas till kliningen. Man hade då ett stort tråg, som ställdes intill väggen fullt av lera. En karl stod innanför och ett frutimmer

utanför och ett fruntimmer innanför och så smet man leran på med händerna. Man virade inte halm om stagarna, då man hade halm i leran. då väggen sedan hade torkat en tid, glattades den med små brädbitar, som man försatt med ett handtag. Klineväggarna sprucko ganska ofta. Då var det alltid intill ramverket det blev sprickor, hela lerskivan blev emellertid hel, och man hade ingenting annat att göra än täta inne vid st stolparna med mossor eller annat vad man kunde hitta på.

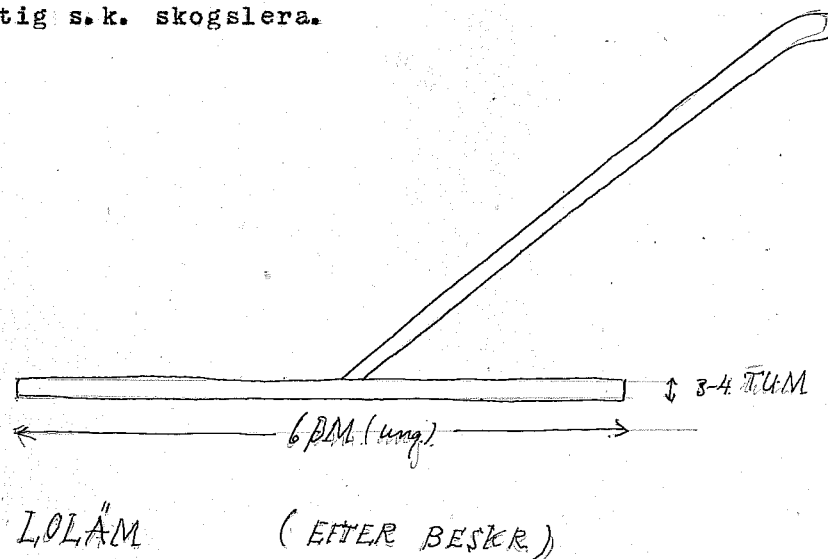
Läggning av lergolv.

Att lägga ett lergolv var ganska omständigt. Man bredde ut leran sedan man först jämnat en smula på marken till en tjocklek av ungefär en halv aln. Leran var då precis sådan den tagits upp ur lertaget, utan att man ält den alls. Man spölade sedan lite vatten på och ytan jämnades med en skyffel. Golvet fick så ligga ung. en vecka och torka. Under torkningen uppstod det alltid springor och för att få bort dessa skulle man "lämma" lergolvet, som

39 39

det hette. Detta fick man göra åtminstone tio ggr. innan golvet var riktigt färdigt. Man hade då en s.k. "lolämm" (se fig.) med vilken man gick omkring och bankade på lergolvet med tills alla springorna voro bortarbetade, Den fick golvet ligga och torka tills det sprack på nytt, och så höll man på tills det var riktigt hårt och påktigt. Ett sådant lergolv kunde ~~den~~ ligga ända till 20 år utan att man behövde laga det .

Leran, som man använde i trakten av Stanstorp och Nyby var gulaktig s.k. skogslera.

Uppf. av bakugn av lera.

En bakugn av lera uppfördes på ett ganska egendomligt sätt. Man byggde först en väldig massiv hög av lera så att leran höll väl samman och inte torkade sönder, Denna lerklump fick sedan ligga och torka tills den blev mer än halvtorr, och sedan började man i den ena ändan med att urholka den. Man hade därför lämpliga järnspadar och hackor. På så sätt grävde man ut den form man ville ha och till slut blötte man invändigt och slättade den med händerna. Ugnar, som gjordes på detta sätt voro alltid runda inåt och med rundat valv. De kallades lerugnae eller Audhåggna ugnar" och att göra en sådan ugn kallades att hugga ut ugnar. Skorstenen och den öppna spisen uppfördes vanligen av gråsten med lerslagning emellan. Likaså gjorde man vanl. skorstenen av gråsten med lerslagning

1907

41 41 6

Sedan man hade klint ett hus färdigt hade man alltid klinegille, som bestods av den, som byggde huset. Gillet var den enda betalningen, som vankades. Några daglöner var det aldrig talä om. Till gillet samlades alla, som hade hjälpt till med kliningen, och då det var både karlar och fruntimmer, hade man både dans och annat skoj. Men det var ju inte så säkert att man hade någon speleman. Var viljan god, gick det att dansa i alla fall. Man hade naturligtvis särskilt god mat till klinegillet. Det var mycket vanligt med rätter av skidfrukter. Och så hade man kaffe efteråt, och det var något, som inte vankades varje dag. (arlarna fingo naturligtvis brännvin till maten så mycket de kunde dricka och man drack också brännvin i kaffet s.k. "kaffejöga" efteråt. Det användes även ganska mycket rom som man drack som toddy i varmt vatten med socker. Stämningen blev vanligen ganska hög, och man roade sig så gott man kunde, de yngre dansade och gubbarna levde knalle på alla möjliga vis.

Resegille.

Då man hade takresningen på ett hus färdigt skulle man ha rese-gille. Man började vanligen resningen vid middagstid, och då skulle allt vara färdigt att sättas opp och man var då färdig med det heha till kväll. När resandet var slut skulle fräntimmerna ha kransen färdig och man fäste så opp den på ett läkte så högt som möjligt. När kransen fästes opp stodo alla de som hjälpt till med bygget nedanför och hurrade. Kransen var av grönt vad man fick fatt på och blommor. Sedan samlades man inne till gillet. Gillesnaden var mycket ofta ärter och fläsk. Efteråt hade man kaffe, och både till maten och efteråt till kaffet fick man så mycket brännvin man kunde dricka. Ett rese-gille slutade vanligen inte förrän på morgonkröken, och då gillesfirarna gingo hem var det ljusan dag.

Käme

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1907

Cypt. M. Nilsson 43. 43.

M. Fosta

En Björkbo

*Ber. av M. Nilsson
i Stanstorp*

Kors över

Före skärtorsdag skulle man skriva kors
med krita över dörrarna, särskilt över dörrarna till
gödselstacken. Detta skulle vara till skydd mot häx-
orna.

Lövtägen.

1860-
På ~~1960~~talet och tidigare var det mycket vanligt, att
man höstade löv i trakten av Stanstorp och Rosjökloster. Särskilt
det torra året 1868 tog man i den allmänna föderbristen sin
tillflykt till lövet. Annars var det mest fåren, som man
fodrade med löv, men det hände också, att korna fingo nöja
sig med samma magra kost. Där man hade huggit ale på vintern,
tog man nästa sommar alestubbarnas späda skott. Vidare
lovade man vide, asp och sälg(=salle), som var det allra
bästa; lövhösten inföll i slutet av augusti eller i början
av september. Man bröt vanligen av de smärre kvistarna.

Endast sälgen, som var seg att bryta av, använde man en s. k. "napp" till, och man nappade kvistarna av med denne. Nappen var en avbruten lie, som man fäst på ett långt skaft. De avlödade kvistarna buntades i buntar, som sågo ut som kärvar och sattes opp liksom kärvar till torkning i långa rader. Så fick det stå en tid ute till torkning och sedan bars det vanligen hem i stora "byror" på ryggen, och lades hemma på "jällen" att torka ytterligare. Vid själva lövningen var det fruntimmerna, som bröt, och karlarna snodde vidjor och bant lövet i "kärvar". Då man utfodrade med lövet, lade man det antingen på bara golvet till fåren eller också lade man det i en häck, så att fåren inte så lätt skulle strö det omkring och trampa ner det.

Maj.

Den 1. maj skulle man samlas hos äldermannen, och då skulle man gå omkring och syna gärdesgårdarna, ty sedan skulle kreaturen släppas på utmarkerna. Efteråt hade man ett gille hemma hos äldermannen. På detta gille kommo endast karlarna.

1907

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

47 47

Majsjungningen.

Även i Bosjökloster brukade man i äldre t
tid sjunga maj i by. Men visan kände inte Magnus minnas.

Merafton.

Merafton börjades den förste april och slutade
den förste oktober, Gläntan kallades allmänt "Mertans-
fulen", och när den kom var det tid att äta meraftan
eller ,om den kom innan de förste april sqde man : "
Nu är det tid att äta meraftan. "

Midsommar.

Man brukade alltid samlas på midsommaraftonen
och dansa ute i det fria. Och det brukades på sina ställen
också med midsommarvaka. I alla händelser hade alltid ungdomen
lov till att vara ute hur länge som helst. Var det vackert
väder samlades man ute på ett lämpligt ställe, vid en kors-
eller på en s. k. slätting. Men om det var fult väder brukade
den störste bonden i byn upplåta sin loga åt ungdomen.

Dans och
vaka.

Lk.
Frosta
Bosjökloster

Uppt. Albert Nilsson, Lund

1907

Ber. Magnus Nilsson

f. Hanstorp

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

50

56

Midsommar.

Magnus mindes att man förr i tiden brukat tända S:t
Hanseldar nere vid sjön vid midsommar. Nere på Bosjökloster hade
man förstås också majstång och dans runt den hela natten.

p. (M. L.)

Skåne
Frosta
Bojskloster

1907

51.
Nils W. Nilsson 51
Per. Nilsen
Föd i Skåne

Mjölkahare.

Om man skulle kunna skjuta en mjölkahare,
skulle man skjuta den med silverkula och så skulle
man ladda från den andra ändan på geväret, Dd. v. s.
man måste ta av den s. k. svanskruven och peta in laddningen
där. Annars gjorde det ingen nytta.

Ormar.

Man brukade gräva ner en orm i stallen eller
också hänga opp den ovanför dörren ty det skulle skydda
djuren mot ont och förgörning.

Skane
Gd Frosta
Sn Bojokluster

1907

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Myt M. Nilsson
Emel

53

55

Per. m. Nagn. Nilsson

Stavstop

Påaskaris.

Långfredagsmorgon brukade man alltid få "påaskaris".

Man smög sig in till pigorna och drängarna, då de sov
på morgonen och smällde till dem ett var tag, och sen
var det till att smita, så att de inte fick tagi en. Man
slände det alltid på sängen till dem innan man sprang sin
väg.

Påskamorgon

Påskamorgonen berättades det ,att solen
snurrade av glädje över frälsarens uppståndelse. Om man gick
ut den morgonen inna solen hade gått upp och tittade så
skulle man kunna få se det, hur den snurrade precis som ett
hjul.

Resegille.

Då man hade rest ovanverket till ett hus, hade man alltid
resegille, men Magnus Nilsson mindes inte att man ursprungligen
brukade använda kransar. Han sade, att detta var ett senare påhitt,
som aldrig brukades i äldre tid.

Perm till staden. (Med sten till domkyrkan)

Bönderna i Ständstips

beskade ofta kina till staden med sten,
från stenbrottet i Stenåker. Perm sten
användes vid rektaneringen av Sankta
domkyrka. Vem som helst fick bota ut ett
lämpligt stenblock i Stenåker. Sen kunde
man in till Lund med det, och det kunde
kända, om blocket var riktigt bra, att
man fick ända till fem kronor för ett block.
Blocken beskades sedan i Lund. Endast
grovare ojämnhet togs bort på platsen, för att
man skulle slippa äka onödigt mycket.
Man kände vanligen kompanier på vägen,

Kände sig hela nationen, och man var vanbjuden
inte tillräcka hemma finän nästa ned.

För pengarna, som man fick för stenen, köpte
man hem matvaror.

Snare har stentygning
bedrivits i en stentrog i Stenbogens ar en
bols, men man har endast stens stens
arbeten som talas vid trämassafabrikation
och det hela medlades snart. På arbetet följde
hade småbarnen i att arbeta vid
stentrog som en viktig binäring.

Sivinter. och framtid.

Sivinter kallades slutet på vintern. Vårens första
del kallade man framtiden. Man brukade säga: "Det får vi
vänta med till framtiden" el. dyl.

Sivinter
och
frmtid.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

1907

OM SJÄLVSPILLINGAR .

Självspillingar

För att en självspilling inte skulle gå brukade man hilla honom om de båda stortårna innan man begrov honom. Detta skulle göras med s.k. sölvor till väven och de bundos om stortårna så att fötterna inte kunde skiljas åt. På detta sätt ville man hindra honom från att gå och han skulle då inte kunna gå igen och göra de efterlevande någon skada, ty det ansågs allmänt, att självspillingar voro onda människor.

En självspilling begova på ett särskilt ställe på kyrkogården, där inga andra än sådana

Den jord, där självspillingarna fingo ligga, var, så
ansågs änga, inte invigd, som den andra delen av
kyrkogården. Vanligen låg den på norra sidan av kyrko-
gården i skuggan av kyrkan.

Om en självspilling sköt sig med ett
gevär kunde man bota skäver med detta genom att låta
den juke dricka ur pipan. Detta ansågs som ett av de
mest tillförlitliga medeln mot skäver.

Man brukade ofta bota sårnader eller hudåkommor
genom att man skjöt över det med silver smulat bland
krutet.

Botande av
sjukdom.

Man brukade ofta gå upp till kyrkan och s Kyrkobly mot
skrapa lite bly av kyrkofönstren för att sedan an- sjukdomar.
vända detta till att bota sjukdomar med. Men det skulle
ske i tysthet och på kvällen sedan solen gått ned.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Magnus Thelander, f 1859

Bergsjölandet, Lh

1902

En av sed vid skiff.

Härligt arägs för i
tiden okärlig och ingen människa
utom "racharen" kunde befatta sig med
att slakta en häst. Där fanns en
rachare för varje härad den s. k.
häradsracharen. Han kallades även
"nattmannen" eller "salackaren". Då han
kom till en gård, där han skulle slakta
en häst, fick han i vanliga fall ej gå
in utan han fick ta hästen och bida
den ned i dögen nästan. Den

Starks sedan helt enkelt med en kniv
och rackaren gick runt om den till
den föll. Huden drogs sedan av och
katarret fick sedan säga upp sig: Jag
till mat åt krogen och kräken. Rackaren
fick huden om det var rankigen den
enda lön han fick för arbetet.

Rackaren var en person, som
men inte ville umgås med. Att en
rackare var en obehörig människa
ansågs för en naturlig sak, och om
många trodde man att de kunde
mer än andra.

På 80-90-talet började man
lås på alen att själva slakta katterna
och en och annan kunde också förmå
sig att äta katterkött. Längre fram
men hämnas på sina vänner eller

Skämta med varandra genom att
lura dem till att äta käftkorv an
sedan tala om, vad de hade ätit.

En av de främlingar på orten, som började
äta käftkorv var en jägare på
Borjöhösten, Fogelberg. En gång
roade han sig med att bjuda en av
sina bekanta på middag med käftkorv.
Sen de hade ätit frågade Fogelberg
den andre, om han visste, vad han
hade ätit. - "Nej, det visste han inte
men gör var det vad det då var.

Fogelberg talade då om, att det var
käftkorv han hade bjudit på, och
stark var den andres ingrodda vishet
mot käftkorv att han kräknades upp
alltsegerman genast, fast han innant
punnit det gör.

Slaktaren bjöd på smörgåsar
att köra omkring och sälja hästköt
men det mesta måste de göra kvar
av, ty det var svårt att bli av med.

Man lärde sig på smörgåsar
i alla fall att äta hästköt och något
lagrad om någon mindes inte dagens-
mannen.

Rackaren skulle också skära
hästar och ibland hade man kommit
till att skära skallen eller hunden
och så.

Sjätodita djur grädes med
eller också släpade man helt enkelt
ut dem i något kän där de fingo
ligga och rätta upp.

Sjätodita djur

1907

Vid skulet fick helst inga
barn vara närvarande och heller
inga gifta kvinnor. Åtminstone
inga, som man turde möjligen
vara i poses. Ty om en sådan
kvinna var närvarande vid skulet
var det faran för att barnet fick
fallandesjuka

Man hade en del skämt Skämt vid skulet.
för sig vid skulet för att driva med
barn eller personer, som voro mindre
klyffiga av sig. Så brukade man be
dem gå till nästan och låna ett
"rampredat" och så fick man se
dem komma riktigt dohjade
tillbaka sedan de blivit utskrällade
vid de kommit för att låna

66 66

Man tog 1907 mycket väl vara

67 67.

på att utom det, som var rent otagligt
tex. gullblåsan. Hunden skulle varl.
ha stuphavudet. Då man skötte
hims fanns det ett säckigt ben, som
man tog vara på och använde till
att myta gam på. De skulle
på gås gjordes s.k. "trollhoppor"
som barnen hade att leka med
och orinablasen blöte man opp
med knä och tryckte istes i den
och så till barnen.

Blodet tog man ja var
på att det användes till "pölsa" och
till palt. Sagesmannen minnes också
att man brukade dricka barnet
blod för att bota någon dags sjukdom.

Skane
Frosta
Bosjölesten

1895 as Alb. Linder
1901 as Chagn. Nilsson
Stenstopp

68 68

Jaken, Ride Staffan

Ride Staffan

Man red Staffan ammade
jät alltid fin i världen. Man red från gård
till gård och på varje gård kom man ut
och bjöd på dem. Vlent red man till
och med in i stugorna. Så hade man
en vis som man gick, men den
minns jag inte.

Minnes fragment: Staffan var en Skallorung

Kom fördes till oss husen
vara
en gång jät om året bara "

Stål till skydd.

Då en ko hade kalvat, satte man en yxa utanför tröskeln
för att skydda henne mot ont, då hon första gången
skulle gå ut.

Sredje- och kackbråk

I Ståndorpsstakten bråkade man
från gammal tid om sredje- och kackbråk.

Magnus Nilsson minns på hans far givit
det på samma sätt, som han nu har.

Man snodde först bort allt det gröna.
Sen kackade man upp torven så att den
ställdes på kant. Så gick den stå och torra.

Torven samledes sedan ihop, och man brände
upp den och stredde ut asken. Torven
brändes tillsammans med ena och dylikt.
Sedan såddes råg (vinterårg), som äckes ned,

Om det gick för sig djurt hade man med
den. Man fick tankigen en utmärkt röjning
på svedjan. Än efter sägen, fäth man
potatis och nästa år igen sådde man kaffe.
Men när havet hördet var tagen var det slut.
Sen gav inte jorden mer än det var ingen-
ting annat än gräs än låta det gör
igen till gräset.

Såhaka

En keso kaka vid firandet
alltid av julabaket till vännen, och då
man skulle tända med värbaket gav man
härskarna "så stod de sej," och blev inte
maga på hela tiden värbaket pigade.
Man kallade tröskhakan såhaka ("sitkaga")

iv julabrödet, som helst skulle vara till påsk ,tog Såkaka.
man alltid undan en kaka , som man skulle ha att ge h
hästarn den för ta gången man årde med dem på våren ,så
skulle de stå ut hela våren utanatt magra. Man tog emellertid
vilken kaka som helst i julbaket och den tycks inte ha
något med sista kärveb eller dylikt att göra.

Skärning a v torv gick i stort sett till Torvskärning.
alldeles som nu , men man hade sämre redskap och man
kunde inte tillverka så stora mängder som numera.

Man skar som ännu sker när varje gård tager opp
sin torv ,med s.k. torvspadar. en lösa svarta gyttjan
längst nere slängde man opp i en s.k. "pram", och i denna
gingo hästar omkring och älte sörjan så att den blev
seg. Det hände också, att man gick omkring och trampade
i pramen. Vanligen hade man två pramar , så att man öste
opp i den ena medan man älte den andra. Torvmassan fick sedan
stå och torka i pramen, tills man kunde skära den , då man
önskade torven så stor den skulle vara och tog sedan opp

den och breddade den på marken, där den fick ligga
~~enligt~~ och torka omkring 14 dagar beroende på vädret.
Sedan kullade man den på vanligt sätt och lät den
torka riktigt och sedan var den färdig att åka hem
och användas.

Beaktning av träden.

Träden

Då nu då måste man
lita jorden ligga i träde för att den
skulle "vila ut". Träden beaktades
på sommaren, då man hade annat
annat arbete. Först ärades den (plogas
fanns inte) sedan gödnade man den
med den smula av naturligt gödsel,
som fanns på gården. Stenen bortföres
vanligen på stentäres, som samlades
Mycket sällan hade man kisten och s.k.
"stenas" (ar asa = kipa) Träden lag ofta
trä är i följd.

Tvåor.

Om det regnade den 1. aug. sade man att man fick hela
höstsåden förstörd av veta.

Vaktning av djuren

"Vaktpräger"

På sommaren, då djuren
gingo lösa i utmärskens tillsammans
för hela byar och mer, brukade alltid
en "vaktpräger" vara med nästan på
varje ställe. Ty djuren skulle komma på
kräken. Vaktprägarne finkes även
på allbekanta sätt. Det mest gånkade
något var att åka på ånden nedför
berghallarna, så att man kom hem
närman utan klides på kroppen.

Valborgsmässa och

Valborgsmässoafton samlades ungdomen på första maj.
vissa platser och man tände upp stora bål. Runt bäl
hade man sen allt möjligt med lekar och skämt
för sej.

Dagen efter eller den första maj samlades
alla gubbarna i byen, och om då en åboe hade kommit
till under året kunde han vara säker på att han hade
alla gubbarna hemma hos sej på morgonen och då
skulle han bjuda "välkomma". Sedan gick man omkring
och synade rågångarna. Det var i byarna Byby och
Stanstorp, som detta brukades.

Lk
Bosjöklöster
Uppf. Alb. Nilsson, Lund.
Kon. Magnus Nilsson 1907
Stanstorp

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

80 80

Valborgsbål.

Om valborgsmässa brukade man på sina ställen i t
trakten bränna valborgseldar eller valborgsbål. Man stap-
lade opp högar av ene- och graneris och antände. Och sedan
samlades man omkring bålet både unga och gamla, kanske
mest de gamla

Upptecknat efter

av

Magnus Nilsson,

Albert Nilsson

Stanstorp, Bosjöklosters s:n.

sommaren 1948.

Vigas vid träd.

Man talade ofta om ,att man brukade viga folk vid
träd~~er~~ eller buskar förr i världen. Man gjorde det för~~er~~
att den ,som man vigde inte skulle bli gift med någon sedan.

Åldermansgille.

På hösten samlades alla bönderna hos byns
ålderman och då skulle byns räkenskaper klaras. Man hade
då s.k. "räppakäppar", som man hade skurit hack i och
efter dessa hackenas antal fick man så böta.

Gillet bekostades av åldermannen. Man fick
alltid mat och brännvin, och det var bara bönderna
själva, som samlades, inte deras fruar. Åldermannen
bläste i hornet, då det var tid att samlas. Snörens-
ningen på byns gator sköttes också av åldermannen.

Årsmål.

Man talade om gott eller dåligt årsmål
och det var detsamma som god eller dålig gröda.